

УДК 658.5

Г. С. Макарова,
аспірант, асистент кафедри обліку, економіки і
управління персоналом підприємства
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури» (Дніпропетровськ)

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено формування економічного потенціалу будівельного підприємства, побудовано схему впливу зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу будівельного підприємства, оцінено величини економічного потенціалу та його субпотенціалів будівельного підприємства України.

Ключові слова: економічний потенціал підприємства, субпотенціал, зовнішні фактори впливу, будівельне підприємство.

А. С. Макарова
**ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
ПОТЕНЦИАЛА СТРОИТЕЛЬНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье исследовано формирование экономического потенциала строительного предприятия, построена схема влияния внешних факторов на субпотенциалы экономического потенциала строительного предприятия, оценены величины экономического потенциала и его субпотенциалов строительного предприятия Украины.

Ключевые слова: экономический потенциал предприятия, субпотенциал, внешние факторы влияния, строительное предприятие.

Постановка проблеми. Особливу значущість набуває дослідження процесу формування економічного потенціалу будівельного підприємства в умовах світової фінансової кризи, яка серйозно вплинула на будівельну галузь. Будівельні підприємства функціонують у складній економічній ситуації, обумовленій великою кількістю та динамічністю внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на господарську діяльність будівельників. У такому агресивному конкурентному середовищі нерациональне використання наявних ресурсів та недосконалість методів управління ставлять під загрозу подальше існування будівельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широкий спектр питань, пов'язаних із концептуальною основою управління та оцінкою економічного потенціалу підприємства, розкривається у працях В. Н. Авдеєнко [1], А. І. Анчишкіна [2], Б. Є. Бачевського [3], І. В. Грошева [4], І. В. Заблодовської [3], В. А. Котлова [1], Н. С. Краснокутської [5], Є. В. Лапіна [6], Р. В. Марушкова [7], І. П. Отенко [8], О. О. Решетняка [3], Р. Ю. Сіміонова [9], О. М. Уланової [4] та ін. Проте процес формування і розвитку економічного потенціалу будівельного підприємства майже не знайшов свого висвітлення.

Мета статті – дослідження процесу формування економічного потенціалу будівельного підприємства.

Основні результати дослідження. Економічний потенціал підприємства – це сукупність взаємозалежних та взаємодоповнюваних субпотенціалів – дрібніших за функціональною спрямованістю і можливостями складових, які відображають стан відповідних сфер діяльності будівельного підприємства і знаходяться під впливом зовнішнього середовища.

Структуру економічного потенціалу будівельного підприємства ми розглядаємо у складі техніко-технологічного, кадрового, фінансового, управлінсько-збутового та інноваційно-інвестиційного субпотенціалів.

Під внутрішніми і зовнішніми факторами впливу ми розуміємо причину сформованого стану певного субпотен-

H. S. Makarova
**THE FORMATION OF THE BUILDING
ENTERPRISE'S ECONOMIC POTENTIAL**

The formation of the building enterprise's economic potential is examined, the influence of the external factors on the building enterprise's economic potential scheme is constructed. The estimation of the enterprise's economic potential and its subpotentials of the Ukrainian building enterprise is made, the influence of the external factors is analyzed.

Key words: the enterprise's economic potential, the subpotential, the external factors' influence, the building enterprise.

ціалу економічного потенціалу підприємства. Для дослідження економічного потенціалу підприємства та його субпотенціалів, пояснення тенденцій їх зміни, прогнозування їх величин необхідними є ідентифікація і розрахунок впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу підприємства.

Формування економічного потенціалу підприємства – це процес його створення, спрямованої та закономірної зміни, переходу від одного стану в інший, більш досконалий. Формування економічного потенціалу підприємства відбувається під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища існування підприємства. Реалізація економічного потенціалу підприємства – це процес забезпечення досягнення підприємством цілей його діяльності. Всеосяжний аналіз стану економічного потенціалу підприємства передбачає здійснення ідентифікації та оцінки впливу зовнішніх і внутрішніх факторів (рис. 1).

Методика оцінки економічного потенціалу будівельного підприємства базується на оцінці впливу внутрішніх факторів на відповідні субпотенціали економічного потенціалу підприємства на основі нормованих значень фінансових коефіцієнтів, які їх характеризують, оцінці величин субпотенціалів економічного потенціалу будівельного підприємства за допомогою орієнтованого векторного методу і обчислення величини економічного потенціалу будівельного підприємства як об'єму 5-мірного симплексу, побудованого його субпотенціалами у вигляді векторів [10].

Проаналізувавши стан будівельної галузі України на основі даних Державного комітету статистики, нами був сформований перелік зовнішніх факторів впливу на субпотенціали економічного потенціалу будівельного підприємства [11], виділено безпосередні зовнішні фактори впливу на конкретні субпотенціали економічного потенціалу підприємства, побудовано схему впливу зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу підприємства (рис. 2).

Ми наголошуємо на тому, що необ'єктивним є зіставлення між собою величин економічного потенціалу різних

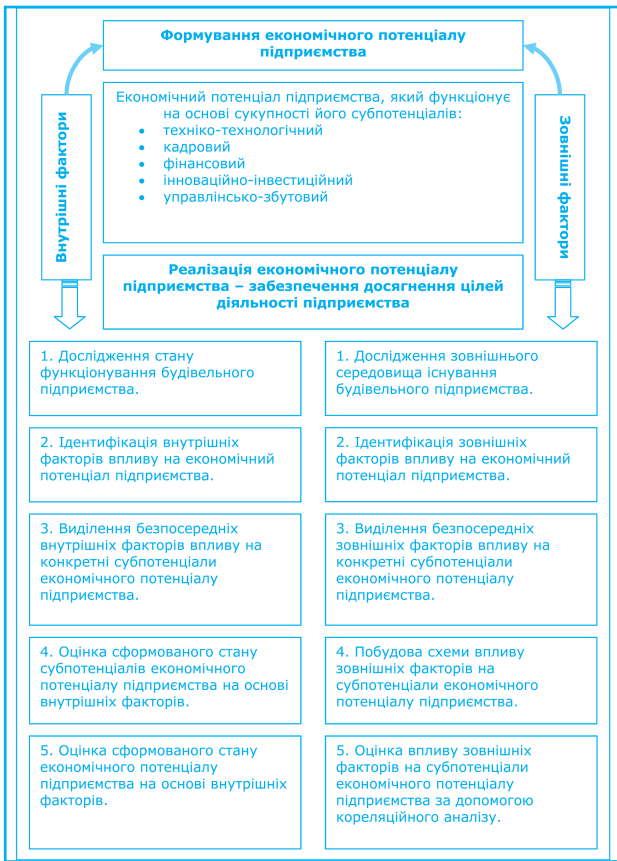

Рис. 1. Формування економічного потенціалу підприємства
Джерело: Власна розробка автора

за розміром будівельних підприємств. Для дослідження пропонуємо використовувати загальнодержавний розподіл підприємств залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік (ве-

ликі, середні й малі) для виділення трьох груп будівельних підприємств. Оскільки величина економічного потенціалу різних за розміром категорій підприємств значно відрізняється, більш логічним є порівняння величин економічного потенціалу та його субпотенціалів між собою всередині кожної категорії підприємств.

Для наочності наведемо оцінку впливу зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу будівельного підприємства Київської області (з погляду ділової етики не будемо оприлюднювати його назву) – представника категорії «середні», головними видами діяльності якого є спорудження будівель та інші спеціалізовані будівельні роботи (коди за КВЕД – 45.21.1 і 45.25.1 відповідно).

У підприємства Київської обл. техніко-технологічний субпотенціал коливався від рівня нижче середнього у 2006-му, 2007-му і 2009 рр. до середнього у 2008-му, 2010-му і 2011 рр. відповідно (табл.). Кадровий субпотенціал залишався на рівні нижче середнього протягом 2006–2009 рр., а у 2010–2011 рр. підвищився до середнього рівня. Фінансовий субпотенціал протягом аналізованого періоду був на низькому рівні, свого максимуму він досяг у 2007 р., набувши середнього рівня.

Інноваційно-інвестиційний субпотенціал протягом періоду, що розглядався, коливався від рівня вище середнього у 2006-му, 2007-му і 2010 рр., до середнього у 2008-му і 2011 рр., управлінсько-збутовий субпотенціал упродовж аналізованого періоду був на рівні нижче середнього, а у 2008–2009 рр. він набув критично низьких значень. Динаміка величини економічного потенціалу підприємства була такою: у 2006 р. – вище середнього рівня, у 2007 р. – високою, протягом 2009–2009 рр. знизилася до середнього, у 2010–2011 р. збільшилася на 50%, досягши високого рівня.

Ступінь впливу зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу підприємства пропонуємо розраховувати за парним лінійним коефіцієнтом кореляції (r). Для оцінки впливу зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу підприємства пропонуємо використовувати градацію Чеддока [12]. Техніко-технологічний субпотенціал економічного потенціалу підприємства – представника категорії «середні» – найбільшою мірою схильний до впливу з боку таких зовнішніх факторів, як

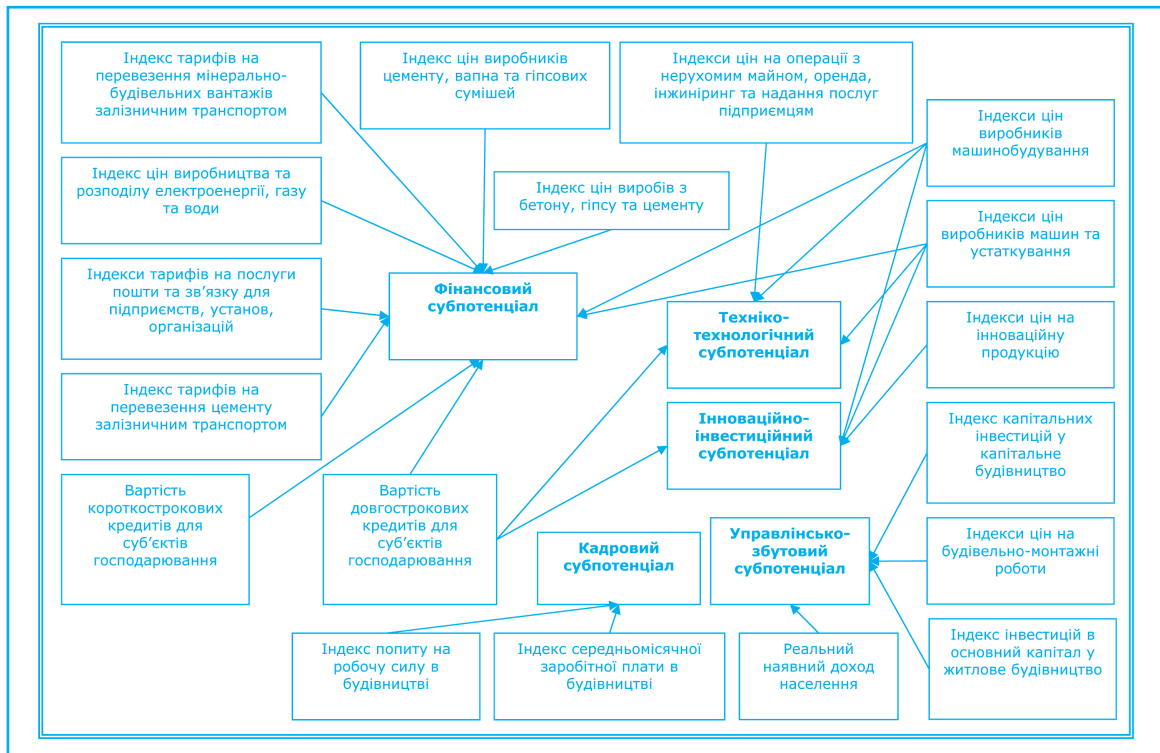

Рис. 2. Схема впливу зовнішніх факторів на субпотенціали економічного потенціалу підприємства
Джерело: Власна розробка автора

Таблиця
Динаміка величин економічного потенціалу
та його субпотенціалів підприємства – представника
категорії «Середні», 2006-2011 рр.

Субпотенціал	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Техніко-технологічний	3,71	4,32	4,64	4,22	5,01	5,99
Кадровий	3,04	2,96	2,95	3,03	5,73	5,33
Фінансовий	3,25	4,60	2,19	1,69	2,03	2,91
Інноваційно-інвестиційний	6,64	6,67	4,96	4,18	6,69	4,73
Управлінсько-збутовий	2,10	4,14	0,95	1,00	4,03	4,01
Економічний потенціал підприємства	9,06	10,49	7,78	6,96	11,09	10,55

Джерело: Власна розробка автора

індекс цін виробників машин та устаткування і вартість довгострокових кредитів для суб'єктів господарювання ($r = -0,82$ та $r = -0,75$ відповідно), що характеризується як високо негативний, оскільки подорожчання машин, устаткування і довгострокових кредитів на їх придбання стримує можливість оновлення основних засобів за рахунок залучених коштів. Логічно, що індекс цін виробників машинобудування помірно негативно впливає на техніко-технологічний субпотенціал ($r = -0,37$). Зовнішній фактор – індекс цін на операції із нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям – має помірно негативний вплив на динаміку цього субпотенціалу ($r = -0,18$). Кадровий потенціал економічного потенціалу підприємства схильний до негативного впливу з боку двох розглянутих зовнішніх факторів – індексу попиту на робочу силу в будівництві ($r = -0,81$ – помітно негативний вплив) та індексу середньомісячної заробітної плати в будівництві ($r = -0,28$ – помірно негативний вплив). На фінансовий субпотенціал економічного потенціалу підприємства Київської обл. найбільшою мірою впливають такі зовнішні фактори, як індекси цін виробників цементу, вапна, гіпсових сумішей, виробів із бетону, гіпсу ($r = -0,90$ і $r = -0,93$ відповідно). Цей вплив характеризується як дуже негативний, оскільки за рахунок відтоку грошових ресурсів на придбання матеріально-сировинних запасів послаблюються фінансові позиції підприємства. Логічно, що й такі зовнішні фактори, як індекси цін виробництва і розподілу електроенергії, газу та води, а також індекс тарифів на послуги пошти і зв'язку для підприємств, установ, організацій украї негативно впливають на фінансовий субпотенціал ($r = -0,71$ та $r = -0,89$ відповідно). Помірно негативно на динаміку фінансового субпотенціалу впливають індекси тарифів на перевезення мінерально-будівельних вантажів і цементу залізничним транспортом, а також вартість довгострокових кредитів для суб'єктів господарювання ($r = -0,41$, $r = -0,41$ і $r = -0,48$ відповідно), збільшуючи відтік фінансових ресурсів. Незначний негативний вплив на фінансовий субпотенціал справляють такі зовнішні фактори, як індекс цін виробників машин і устаткування, вартість короткострокових кредитів для суб'єктів господарювання та індекс цін виробників машинобудування ($r = -0,22$, $r = -0,08$, і $r = -0,08$ відповідно). Розгляд впливу такого зовнішнього фактора, як індекс цін на інноваційну продукцію, показав його помітний негативний вплив на інноваційно-інвестиційний субпотенціал економічного потенціалу підприємства ($r = -0,53$), адже подорожчання інноваційної продукції гальмує можливості будівельного підприємства купувати та використовувати у своїй діяльності прогресивні технології.

Зовнішні фактори, які характеризують рівень попиту на продукцію будівництва, а саме індекс інвестицій у капітальне будівництво, індекс інвестицій в основний капітал у житлове будівництво і реальний наявний дохід населення, помітно позитивно впливають на управлінсько-

збутовий субпотенціал економічного потенціалу підприємства Київської обл. ($r = 0,53$, $r = 0,65$ і $r = 0,65$ відповідно). Слабкий негативний вплив такого зовнішнього фактора, як індекс цін на будівельно-монтажні роботи на управлінсько-збутовий субпотенціал ($r = -0,25$), пояснюється тим, що подорожчання будівельно-монтажних робіт ускладнює збутову діяльність будівельного підприємства.

Висновки. Перспективи розвитку будівельного підприємства залежать від формування і успішного розвитку його економічного потенціалу. Аби досягти успіхів у сьогодишніх умовах господарювання, будівельне підприємство повинно постійно підтримувати високий рівень свого економічного потенціалу, який забезпечується ефективною виробничо-господарською діяльністю, стійким фінансовим станом, випередженням конкурентів, підтримкою високого рівня конкурентоспроможності продукції. Дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на субпотенціали економічного потенціалу підприємства дозволяє виявити тенденції впливу цих факторів на кожний конкретний субпотенціал, розробити необхідні заходи з метою коригування такого впливу і досягнення поставлених підприємством цілей. Перспективним є прогнозування величин економічного потенціалу та його субпотенціалів при визначенні цілей діяльності й розвитку будівельного підприємства.

Література

1. Авдеенко В. Н. Производственный потенциал промышленного предприятия / В. Н. Авдеенко, В. А. Котлов. – М. : Экономика, 1989. – 239 с.
2. Анчишкин А. И. Потенциальные возможности производства / А. И. Анчишкин. – М. : Дашков и К, 2002. – 197 с.
3. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / Б. Є. Бачевський, І. В. Заблодовська, О. О. Решетняк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
4. Грошев І. В. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: трудовой потенциал / И. В. Грошев, Е. М. Уланова // Вопросы оценки. – 2005. – № 1. – С. 27–30.
5. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
6. Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия / Е. В. Лапин. – Сумы : Университетская книга, 2004. – 360 с.
7. Марушков Р. В. Оценка использования экономического потенциала предприятия (на примере предприятий отрасли печати) : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / Р. В. Марушков. – М., 2000. – 18 с.
8. Отенко И. П. Стратегическое управление потенциалом предприятия : монография / И. П. Отенко. – Харьков : ХНЭУ, 2006. – 256 с.
9. Симионов Р. Ю. Стоимостная оценка экономического потенциала строительного предприятия: подходы и методы / Р. Ю. Симионов // Экономический анализ: теория и практика. – 2007. – № 2(83). – С. 25–33.
10. Макарова Г. С. Оцінка економічного потенціалу підприємств будівельної галузі України / Г. С. Макарова // Інноваційна економіка. – 2012. – № 31. – С. 159–164.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Кулинич О. І. Теорія статистики : підручник / О. І. Кулинич, Р. О. Кулинич. – К. : Знання, 2010. – 239 с.

Стаття надійшла до редакції 9 червня 2012 року